

SBORNÍK POVÍDEK LITERÁRNÍ SOUTĚŽE

GENDERIÁDA

Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky. Výstupy projektu nereprezentují názor Úřadu vlády České republiky a Úřad vlády České republiky neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem těchto výstupů

Název: Sborník povídek literární soutěže Genderiáda

**Vydalo: NESEHNUTÍ v roce 2023, Křížová 463/15, 603 00, Brno,
www.nesehnuti.cz**

**Autorstvo povídek: Daniela Franzová, Robin Patočka,
Sylvester Makov, Michaela Dvořáková, Nela Kedziorová**

Jazyková korektura: Drahomíra Čechovská

Grafická úprava a sazba: Eva Čivrná

Úřad vlády České republiky

ÚVOD

Soutěž Genderiáda představuje příležitost, jak se vyjádřit k rovnosti či nerovnosti (nejen) žen a mužů.

Středoškolačky*ci, měly*i možnost ukázat, jak se dívají na téma genderově podmíněného násilí a nechat své práce zhodnotit zkušenými spisovateli*kami.

Tématem ročníku roku 2023 literární soutěže Genderiády bylo genderově podmíněné násilí.

Co všechno ale může pod tento pojem spadat a o čem všem mohly*i studující ve své povídce psát? V následujících odrážkách vám přinášíme stručný přehled:

- Genderově podmíněné násilí je násilí namířené proti osobě kvůli jejímu genderu. Taky může jít o akty násilí, které nepřiměřeně dopadají na lidi jisté genderové identity.
- Genderově podmíněné násilí tedy představuje formy násilí, které jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami, nebo na muže z důvodu, že jsou muži, nebo na nebinární lidi taktéž z důvodu jejich identity.
- Jde o násilí, které vychází nebo je legitimizováno sociálními stereotypy spojenými s genderovými předsudky a rolemi.
- Nejde jenom o násilí fyzické, které si mnoho lidí představí jako první. Patří sem násilí:
 - Fyzické
 - Sexualizované (např. sexuální obtěžování, "revenge porn", znásilnění...)
 - Psychické (ovládání nebo omezování pohybu jiné osoby, vyhrožování, slovní znevažování a ponižování, záměrné používání nesprávných zájmen - tzv. misgenderování...)
 - Ekonomické (odebírání výdělku jiné osoby, neumožnění samostatného příjmu, cílené fyzické týrání oběti, které ji činí práce neschopnou...)

Jak soutěžící se zadáním naložili* y si můžete přečíst na následujících stránkách.

Zadané téma, jakkoli je náročné, soutěžící zpracovali* y s velkou měrou kreativity a talentu. Přesto chceme zdůraznit, že se jedná o necenzurovaná autorská díla zařazená v literární kategorii.

Nejedná se tak o vyčerpávající popis zkušeností s genderově podmíněným násilím ať už žen, transgender osob, mužů, nebo jeho nejrozumnějších podob. Texty tak predestinují jednotlivé zkušenosti a jsou působivým vzhledem do toho, jak tato tematika může být zakoušena, přesto jsou limitovány jednotlivým autorským pohledem a nelze je považovat za univerzálně vypovídající.

To jim však neubírá nic na hodnotě nebo váze výpovědi, kterou podávají.

V závěru publikace připojujeme inspirativní počín výherkyně ročníku 2022 soutěže Genderiáda - Nely Kedziorové. Mimo její autorskou tvorbu nabízíme čtenářstvu této publikace i rozhovor s Nelou, který velmi trefně vystihuje podstatu celé soutěže.

SKRZ PŘÍBĚHY DOKÁŽÍ LIDÉ NEJLÉPE POCHOPIT NEROVNOSTI VE SPOLEČNOSTI, VĚŘÍ VÍTĚZKA NELA KEDZIOROVÁ

Když jsem narazila na soutěž Genderiáda, nezbývalo do uzávěrky mnoho času, proto jsem se rozhodla zúčastnit se literární části soutěže. V příštích letech bych si ráda zkusila napsat i odbornou práci, protože v tomto oboru je spousta oblastí, kterým bych chtěla lépe porozumět a i díky podpoře expertů a expertek je k tomu Genderiáda ideální příležitostí.

Téma literární části pro mě bylo jako stvořené - věřím, že právě skrz příběhy dokáží lidé nejlépe pochopit (nejen) genderové nerovnosti ve společnosti. Nevěděla jsem ale, kde by se měla povídka odehrávat, aby bylo prostředí dostatečně nosné a mohlo se v něm projevit co nejvíce aspektů celého problému.

Nakonec mi pomohl sám život, a já využila nepříjemný zážitek z obchodního centra k vytvoření základu své povídky. Ta sice není autobiografická, ale většinou tam čerpám ze svých vlastních zkušeností nebo zkušeností své rodiny a přátel.

Myslím, že je velmi důležité upozorňovat na diskriminaci, která ve společnosti přetrvává, ačkoliv je rafinovanější a na první pohled méně viditelná než dříve. Proto jsem se snažila ve své povídce zvýraznit, jak i zdánlivě neškodné předsudky, jako je třeba dělení barev na "holčičí" a "klučičí" nebo představa žen jako nerozhodných lidí, mohou mít velký dopad. Povídka se jmenuje "Vše, co jsem neřekla nahlas", protože hlavní hrdinka kvůli strachu z nepochopení své pravé myšlenky často skrývá.

Tím bych ráda zdůraznila důležitost podpory v aktivismu, protože na velké problémy jeden člověk sám nestačí. Je často velmi těžké nebýt paralyzovaný, když člověk vidí tolik problémů, se kterými se svět potýká.

Proti pocitu bezmoci mohou pomoci i malé krůčky, jako je třeba účast v této soutěži. Proto si myslím, že je velmi důležité podobné akce pořádat a šířit povědomí o nerovnostech ve společnosti. Mají-li i středoškoláci možnost se zabývat nerovnostmi, ať už odborně nebo literárně, dokážou jim lépe rozumět a čelit. Můžeme pak vytvořit inkluzivnější společnost, ve které se bude žít lépe nám všem.

Chtěla bych moc poděkovat NESEHNUTÍ i partnerům za možnost účastnit se této soutěže. Věřím, že to má smysl.

VÍTĚZNÉ

POVÍDKY ROKU

2023

ERIK/A

Daniela Franzová

Jsem šestnáctiletý pisálek a snílek studující Hotelovou školu v Brně. Mimo psaní se věnuji také mažoretkovému sportu, čtení a pečení sladkých dobrot. Ve své pisálecké cestě jsem už dosáhla i pár úspěchů, například první místo v soutěži Skrytá paměť Moravy nebo vítězství čtenářského hlasování v soutěži Literární kavárna.

Když přemýšlím nad tím, kde se stala chyba, vždycky začnu u porodu.

Představuju si, jak pan doktor podává mamince mě jako maličké miminko a říká:
„Gratuluji maminko. Máte krásnou holčičku. Jak se bude jmenovat?“

V mých představách ji vidím s tvářemi zmáčenými od slz, přebírající mě s neochvějnou
pýchou a láskou

„Erika,^o“ hlesne moje maminka a prstem mě pohladí po tvářičce.

Tady se poprvé stala chyba. Jsem si docela jist, že už tehdy jsem nebyl ona.
Něco ve mně už tenkrát volalo, že jsem on. A čím víc jsem rostl, tím víc se to dralo ven.
Čím víc jsem se snažil schovat, že jsem kluk převlečený za ženu, tím víc to bylo vidět.
Tím víc jsem si připadal jako chyba.

Často si říkám, jaký bych měl život, kdybych se narodil ve správném těle. Bylo by to
tak krásné. Byl bych přijatý a milovaný a možná bych ani neprožil tolik bolesti. Určitě
bych ale teď nebyl tam, kde jsem.

Sedím na bahnitým břehu jezera. Pláču a obracím v hlavě svůj život.

Vzpomínám, jak jsem si jako malej hrál s autíčkama ve školce. Mezi klukama. Už tehdy
jsem si byl jistej, že mezi ně patřím. V té době jsem nepřemýšlel nad tím, že se člověk
narodí v holčičím těle nebo klučičím, a tím se určí pohlaví. Když jsem byl malej, myslel
jsem, že je to volba, kterou zkrátka musíme udělat. Musíme se rozhodnout, kým
chceme být. Já se tehdy rozhodl, že jsem kluk. Taky jsem se podle toho tak choval.

Hrál jsem si s autíčkama, lezl po stromech. Tahal se s chlapečkama ve školce za bundy
a hrál si na vojáky s klacíkem v ruce, který měl simulovat meč.

Na tohle období vzpomínám rád. A víte proč? Malé děti nesoudí.

Dívají se srdcem, a ne očima. Je jim jedno, že máte růžovou bundu, když přinesete
do školky ukázat bratrovu sbírku akčních figurek. Je jim jedno, že máte dlouhé vlasy,
když jste vylezli až na vrchol nejvyššího stromu. Je jim jedno, že pod oblečením
vypadáte trochu jinak než oni.

Pak ale to krásné školkové období skončilo a děti okolo mě se naučily rozlišovat, co je špatně a co správně. Já se neomylně objevil v pytlíku s nálepkou špatně.

Jsem si jist, že vždy, když o mě rodiče jiných dětí slyšeli, blikal jim v hlavě obrovský vykřičník a pod ním psáno: NEBEZPEČNÉ.

Najednou se na mě začali vyptávat učitelek ve škole. Jestli jsem zdravý a v pořádku anebo naopak vyhrožovali, že svoje dítě již nechtějí posílat s takovým dítětem jako jsem já do stejné třídy. Samozřejmě to na mě mělo dopad.

Moje máma, která si do té doby myslela, že prožívám přechodnou fázi, najednou začala pochybovat o mé správnosti a vzala mě k poradci. Tehdy jsem poprvé slyšel označení transgender.

Paní v poradně nám vysvětlila, o co se jedná. Je to prý chlapeček uvězněný v holčičce. Já jsem vystřelil ze sedačky a zakřičel: „Jo, to jsem já!“

Moje maminka se paní omluvila a řekla, že musíme odejít. Jakmile jsme došli ven, maminka mě uhodila.

„Nejsi to ty! Ty jsi krásná holčička. Ty jsi moje dcera a teď se podle toho budeš chovat. Tahle fáze je u konce!“ zaječela a táhla mě pryč.

Kdyby jenom tušila, že tahle fáze není fáze, ale můj život. Moje duše.

Od té doby jsem se musel oblékat do šatů a předstírat.

Nikdy jsem tak moc nelhal sám sobě jako v první třídě, když jsem šel v šatech a řekl o sobě: „Ahoj, já jsem Erika a moje nejoblíbenější barva je fialová.“

Místo toho se mi chtělo zakřičet: „Ahoj, já jsem Erik a rád šplhám po stromech. Jsem v tom dobřej.“ Pamatuju si, jak mě to dralo. Klepaly se mi ruce a chtělo se mi brečet. Nerad jsem lhal. O to horší bylo, když jsem musel lhát o sobě.

Což, když se na to tak podívám, jsem musel dělat celej život.

Lhát, předstírat a schovávat se jenom proto, abych měl alespoň maličko lásky a pochopení.

Nikdy mě nikdo nechtěl přijmout jako mě. Všichni mě chtěli přijmout jenom jako ji. Jako krásnou Eriku s dlouhýma kudrnatýma vlasama.

Jedinej, kdo mě přijal jako mě, byl můj o šest let starší brácha. Jedinej mě vždycky podporoval v objevení sebe samého.

Vzpomínky se mi míhají hlavou. Je tu takové ticho. Bahno se mi vsáklo do oblečení a já se pomaličku začínal propadat a splývat s ním. Nadešel čas...

Brácha mi jednou donesl hromádku klučičího oblečení, bylo mi tak deset, a řekl mi, ať v něm jdu do školy. Tak moc jsem se těšil, že na jeden den budu moct být klukem. Ne doopravdickým, ale jenom tak jako. Těšil jsem se, až vypnu a budu moct být na chvíli jako já.

Ten den jsem si svoje dlouhý vlasy schoval pod kšiltovku a nadšeně šel do školy. Představoval jsem si, že řeknu: „Ahoj, já jsem Erik. Na dnešek jsem on.“

Byl jsem tak naivní.

Při cestě do školy jsem si byl jist, že je všechno špatně. Lidi se na mě divně koukali a jedna paní na mě dokonce pomyslně plivla.

Když jsem přišel do školy, byl jsem už strašně maličkej. Věděl jsem, že já jsem špatnej. Holčičky ve třídě se mě štítily. Házely na mě nenápadné a krátké pohledy. Napřímo se na mě však nepodívaly. Kluci se na mě zase dívali jako na nějaký zvíře v zoo. Civěli na mě a smáli se.

Ten den mi došla ještě jedna věc. Ani mezi kluky nepatřím. Jsem v tom sám. Naprosto sám.

Nejsem růžovej ani modrej.

Jsem hnusnej fialovej kompromis.

„Podívejte, máme tu novýho kluka!“

„nikoho nezajímáš, buzno.“

„Aničko, nechod' k ní. Je asi nemocná!“

Tohle byl jen zlomek toho, co si o mně děti ve škole říkaly. Od toho dne jsem byl naprosto sám. Klučičí oblečení do školy jsem si sice už nikdy nevzal, ale však to znáte. Odpouštět, ale nezapomínat. Od té doby jsem byl nechutnej jak jim, tak i sám sobě.

Spolykal jsem je. Na jazyku se mi válí už jen zemitá chuť pálenky, kterou jsem je zapil. Už není cesty zpět.

Po devítce jsem přestoupil na gympl. Myslel jsem, že to bude osvobození. Skončí ty tichý pomluvy a možná mě tu nechají v klidu žít.

Podruhé podotýkám – byl jsem naivní.

Nechal jsem si ostříhat vlasy nakrátko, za což jsem si vysloužil tichou domácnost a naprostou ignoraci od mé matky a taky otce. Trápilo mě to? Jistěže, ale co jsem mohl udělat? Chovali se pořád stejně. Věděl jsem, že poslední chvíle, kdy mě má matka upřímně milovala, byla ta před poradnou, když jsem nastoupil do první třídy.

Často jsem snil o bezpodmínečné lásce, ale došel jsem k názoru, že nic takového neexistuje. Vždycky tam je nějaká podmínka. Moje podmínka byla být ženou. A to jsem mohl splnit pouze v případě, že by se hledělo na biologii člověka. I v tom smyslu tam ale bylo místo k pochybnostem.

Menstruace ke mně naštěstí nestihla přijít. Bylo to asi tím, jak moc hubenej jsem byl. Věděl jsem, že když budu hubenej, tak ke mně nepřijde, a že ani prsa nebudu mít moc výrazná. I to málo, co jsem měl, jsem ale obvazoval tak, že mi bandáže skoro zastavovaly krevní oběh.

Na první pohled jsem vážně připomínal kluka. Byly tam sice jemnější rysy v obličeji, ale člověk by stejně neřekl, že jsem děvče.

První den na gymplu jsem se strašně bál. Vešel jsem do třídy s malinkatou dušičkou. Během deseti minut jsem se stihl skamarádit s pár klukama ze třídy. Svitla mi naděje na lepší zítřky.

Dokud nepřišla učitelka a nezačala dělat prezenčku. Já se samozřejmě musel postavit na jméno Erika.

V ten moment, jak jsem si stoupl, na mě čuměli úplně všichni. Byl jsem exponát za výlohou.

To, co nastalo pak, vidím tak nějak v mlze. Půl roku mého života a já nejsem schopen vám ho popsat.

Byla to mizérie. Smáli se mi naprosto všichni. Pár jedinců si dokonce trouflo mě uhodit. Nebylo to nic tak špatného, ale jde o ten princip. Na záchody jsem nechodil, protože neměli genderově neutrální toalety. Na tělák jsem taky nechodil, protože se rozděloval na holky a kluky. Kategorie holka s klučičí duší nebyla.

Každý večer jsem brečel do polštáře. V tomhle ohledu jsem pro spoustu chlapů byl holka.

Kluci přece nebrečí...

A co jsem si z toho měl vzít, když nejsem ani úplně holka, a ani úplnej kluk?

Přepl jsem na autopilota. Spát, jít do školy, spát, jít do školy.

Dost jsem zhubl. Zbledl a začaly mi padat vlasy.

Matka s otcem si nedělali starosti. Byli na mě pořád kvůli něčemu naštvaní. Většinou na mě byli naštvaní kvůli mně. Nedalo se tomu vyhnout. Jim bylo jedno, že jsem z toho vydeptanej. Někdy mi neposlali kapesné jenom proto, že jsem odmítl být žena. Byl jsem akorát přítěž...

Jediný, kdo se o mě bál, byl bráška. Nevěděl, co se děje, ale určitě tušil, co mi je.

Jednoho dne jsem omdlel při hodině matiky a probudil se až v nemocnici.

Vyzvedl mě brácha. Kdo jinej, že?

Myslel jsem, že všechno bude v pohodě. Budu zase chodit do školy a žít svůj úmorný život. Místo toho mě brácha donutil sbalit se a odvezl mě na psychárnu.

Úmluvy nepomáhaly.

Zavřeli mě tam.

Hlavu si položím do studeného nahňavého bláta a dívám se na hvězdy. Už začínají zabírat...

Na psychiatrii jsem zůstal zavřenej dlouhý čtyři měsíce. Doted' si nejsem jistej, jestli mi to v něčem pomohlo. Spíš ne.

Jediný, v čem to bylo pro mě prospěšný, bylo to, že tam mě lidé přijali. Spolubydlící mi dokonce říkala Eriku. Nikdy jsem neslyšel nic hezčího než tohle oslovení.

Bylo to tak krásný!

Kromě toho, že jsem teď oficiálně nosil status „duševně chorý“, se ke mně přidaly ještě problémy se spánkem a s tím noční můry...

Chladivý vánek mi sušil mokré tváře a čechral mi špinavý vlasy. Za chvíli mi bude dobře...

Každou noc jsem se probouzel se zpoceným čelem, slzami anebo křikem. Naspal jsem tak půl hodiny denně. Nasadili mi tedy prášky na spaní. Benzodiazepiny... Myslíte, že jim došlo, že ty prášky mají neblahý vliv na psychický stav? Spouští úzkosti a deprese. Taky se jimi můžete snadno předávkovat...

Nohy i ruce mám až nepřirozeně lehké. Už mě nic nebolí. Moje nemocná duše odchází. Je mi všechno jedno. Je mi jedno, že bude brácha smutnej. Je mi jedno, že rodičům to nejspíš bude jedno. Budu svobodnej. Zbavit se nemoci, již se říká život.

Možná se jednou moje duše znova vrátí na zem zkusit štěstí jindy...

*

Když přemýšlím nad tím, kdy mě moje rodina začala milovat, vždycky začnu u porodu.

„Maminko, máte krásné miminko...Jak se bude jmenovat?“

„Erik.“

JE TU JEN OBRUBNÍK, CHODNÍK A SILNICE

Robin Patočka
(he/him)

Jsem mladý queer člověk, který se snaží svět vidět tak, jak skutečně je a hledat způsoby jak náš svět, potažmo společnost, změnit tak, aby se všem lidským bytostem žilo dobře.

Studuji na gymnáziu v Praze a doufám v lepší budoucnost; stále jsem přesto vše ovšem realista.

Písmeno v kolonce POHLAVÍ v jejích dokumentech mělo znak, který nešel napsat jedním tahem. Velké tiskací M mělo o jeden tah méně než F, které jí do rodného listu bylo napsáno. Jeden detail, o jeden tah víc jí bylo dáno a od té doby už nic. Jeden tah jí postavil budoucnost.

Vlastně nepostavil, nedal mi nic. Nežárlím? Měly by žárlit? Nebo mám ještě chvíli ze zdvořilosti počkat, než vyjádřím své pocity? Mluvíte přeci o mně!

Budoucnost se před ní otevřela, umí komunikovat, umí chodit, byla šikovná malá holčička. Malá holčička šla po obrubníku, maminka před ní. Holčička spadla a rozbila si koleno, na bradě jizva. „Je to jen bolístka, doma na to dáme náplast,“ slyší přes vlastní pláč. Došly domů, krev umyly a náplast napravila vše, co mohlo být ještě špatně. Došly domů, ale bolístek ještě mnoho přijde.

Už se po tom, co se na vás musím neustále usmívat, můžu i dostat ke slovu? Nebo mě zase přerušíte, protože vaše myšlenka je důležitější než ta moje? Nemůžu ani zvýšit hlas, nemůžu mluvit hlasitěji, nemůžu mluvit důrazně. To ani když vyprávíte můj vlastní příběh, pusťte mě ke slovu!

Holčička začala chodit do školky, byla tak milá, tak dobře vychovaná. Starala se o ty mladší, nikdy by nikomu neublížila. Občas chtěla hračku, kterou měl někdo jiný, ale naučila se počkat, domluvit se. Měla to tam ráda, i když ti kluci ji otravovali, nenechali ji nikdy být, neustále ji pošťuchovali, asi se jim jen líbila.

Je to moje dětství, nechcete slyšet můj životopis tak, jak jsem ho zažila já?! Naučila jsem se počkat a dohodnout se, ale taky mě naučili, že kluci, kteří mě nenechají být, ani když jim řeknu, že se mi to nelíbí, mě mají rádi. Obtěžováním mi ukazovali, že mě mají rádi, tomu jsem se musela naučit. Už tehdy se ukazovala tíha toho jednoho tahu, byla jsem něco navíc, něco navíc, co paradoxně mělo menší cenu.

Holčička šla do první třídy, nosívala svoje oblíbené legíny a barevná trička. A už to nebyli jen její spolužáci, kteří se na ni dívali. Postupně upoutávala zrak více a více lidí, hlavně chlapců a mužů, nemohli z ní spustit oči, rostla do krásy.

Byla jsem ve čtvrté třídě, slyšíte?! Ve ČTVRTÉ třídě, bylo mi deset, když jsem si uvědomila, že se na mě dívají. Dívají se na mě, můžou a budou. Nezáleží, co mám na sobě, začali se dívat pokaždé, kůže pálí pod jejich zrakem.

Začala jsem nosit mikinu, v páté a šesté třídě jsem ji skoro nesundávala, není nic víc nepříjemného, než když vám zírají na hrudník. Ale i tak se dívali, snažila jsem se sama sebe naučit, že to jde zvládnout, naučím se žít, najednou odložím černou mikinu.

Krásná tvář, krásné tělo, jak jsem už říkal. Zajímala se o tolik různých věcí, chtěla hrát na hudební nástroj, chtěla dělat sport, nejraději box, chtěla se vzdělávat, chtěla přemýšlet a mluvit, byla přeci tak chytrá. Všechno jí šlo, stávala se z ní mladá žena, která by okouzila, kdejakého mladíka.

Mladá žena? Ještě jsem ani nedokončila základku, zbláznili jste se? Nechtěla jsem nikoho okouzlovat, chtěla jsem jen zjišťovat, co mě baví, jen chodit do školy bez toho, aby mi na každém kroku někdo řekl, že tohle přeci není pro holky. Bez toho, aby mi kluci zazlívali, že jsem v matice lepší než oni. Už jsem se bála, když se na mě dívali, ale začala jsem se bát, i když jen byli v mé blízkosti. V tělocviku jsme nastupovali do dvou řad, kluci v zadní řadě, v přední dívky. Málem sáhli spolužačce na zadek, a rozhodně toho dost naznačovali, bála jsem se, co se děje za mnou. Ale nedotýkali se mě, to znamená, že se nic neděje, ne?

Měla před sebou budoucnost jak vysněnou, příležitosti se pohrnou. Stávalo se běžně, že ji obdařili komplimentem, jak je krásná, jak milá. I opilý mužům mátlá smysly víc než alkohol. Vlasy nosívala spletené do copu, vypadala by mnohem líp, kdyby stále nenosila tu jednu mikinu. Šaty by jí slušely, nebo blůza a sukně. Nechce vyměnit ty tenisky za něco hezčího? Neměla by chtít vypadat ještě víc jako ty ženy z reklamy?

Jakou vysněnou budoucnost? Nevidíte, co všechno mě tížilo už tehdy, bála jsem se s nimi mluvit, bála jsem se být v jejich přítomnosti a nejhorší na tom bylo, že nebylo, kde se schovat. A k tomu slovnímu obtěžování, kterému říkáte komplimenty, dělo se to tak často, že jsem se začala bát slyšet. Mikina, abych nebyla vidět, a sluchátka, abych neslyšela. Jen dvě věci, to není tolik? To se dá zvládnout. Ale vším, čím jsem se snažila bránit, jsem si mohla i ublížit. Sluchátka v uších, abych, když procházím přes náměstí, nemusela poslouchat, jaká jsem kočka od chlapa, kterému je přes sedmdesát. Sluchátka v uších, co když si nevšimnu, že se za mnou někdo plíží? Mikina, aby mě neviděli, ale kapuce přes hlavu už ne, toho bych mohla litovat.

Roky ve škole plynuly, vždy přišlo léto a s ním prázdniny. Měla ráda plavání v bazénu. Není divu, měla co ukázat. Opálená kůže a sluncem pozlacené vlasy, jak jí slušelo léto. Ale měla by si oholit podpaží, vůbec se to k těm plavkám nehodí, neměl by to nikdo vidět. Úplně to kazí i to břicho, mělo by být plošší, vypadá, jako by byla těhotná.

Jak vás napadlo vůbec vyslovit, větu: „Copak jsi těhotná?“, vždyť mi ještě nebylo ani patnáct. Proč na mě vůbec mluvíte?! Je pravda, že jsem milovala plavání, ale nenáviděla jsem chodit na pláž a k bazénu. Nejhorší byly vířivky, nikdy jsem do nich nechodila. To jejich hrozné zklamání, že s sebou nemám plavky a nepřidám se k nim. Ale klidně můžu jít na ostro, jim to vadit nebude. Nedivila bych se, kdyby jim nevadilo nevhodně se ke mně v jeden moment naklonit, nedivila bych se, kdyby mě potřebovali uvítat objetím. Nedivila bych se, a to je možná to nejhorší. Naučila jsem se vždy dávat pozor, nikdy se nestane, že se zároveň dívám do mobilu a u toho poslouchám hudbu. Jsem tak moc zranitelná. Mobil sevřený v ruce, protože kdykoliv se mi mohlo něco stát. Ještě se mi nic nestalo, ale klidně mohlo. Co by je zastavilo, slušnost?

S létem přibývalo většinou i opilých mužů, kteří ji oslovovali. Ale všichni víme, že blekotali nesmysly, byli přece namol, nemohlo se jí nic stát. Stačilo je ignorovat a neprovokovat.

Ignorovat, neprovokovat svou existencí a poznat, kam situace směřuje. Jsou dva druhy opilců, ti agresivní a ti nemotorní. Není v mé moci poznat, kdo je jaký. Všichni jsou hluchí a pro mě nebezpeční. Začala jsem s sebou nosit švýcarský nůž, připadala jsem si bezpečněji. Bylo to jediná forma naděje, že se mi nic nemuselo stát. Bylo nemožné být fyzicky silnější než oni, a tak jsem spoléhala na nůž a rychlost. Ty tenisky, co jsem měla vyměnit, mě nikdy nezklamaly, zvlášť když jsem potřebovala utíkat. Ale přesto všechno jsem toužila cítit se krásná, obula jsem si podpatky. Mamka mi tehdy řekla, ať si je sundám, kdyby se mělo něco stát, a běžím bosa, bude to lepší. Potom jsem si je už nikdy nevzala. Nic se nestalo, ale tušení, že něco by se stát mohlo, bylo děsivější než cokoliv, co jsem znala. Nic se zatím nestalo.

Byla to obyčejná mladá žena, plná života, podobná ostatním, jak to tak u žen bývá. Její krása jí otevírala dveře, a ona to přesto odmítla. Jsou bláznivé ty ženy, muži mohou opěvovat jejich božskou krásu, a ony jsou stále nevděčné.

Stále na mě mluví, stále mě oslovují, vyhrožují, nadávají. Myslela jsem si, že se naučím žít. Ale nemůžete se učit něco, co po vás od začátku nechtějí. Myslela jsem, že černou mikinu odložím, vyměnila jsem ji za kapesní nůž. Kapesní nůž mi nedokázal dávat pocit bezpečí moc dlouho, vrátila jsem se k mikině. Černá mikina a v kapse nůž, jdu jenom z večerního kina.

Naučila jsem se počkat a naučila jsem se to dobře. Jsem trpělivá, ale to neznamena, že nejsem naštvaná. Jsem a vždy budu. Bylo nemilosrdné nechat mě čekat patnáct let, než se budu cítit bezpečně, a to bezpečí bude limitované, má přesně vyhrazené hranice. Je to černá mikina, oholená hlava (už nesplňuji stereotyp ženské krásy) a nůž, už ne kapesní, ale se skládací čepelí. Byli jste krutí a já bych byla krutá zpět s trpělivostí, která vám chybí.

Vracím se po ulici, odkud jsem přišla, jdu po obrubníku, padám, mám krvavá kolena. Je to jako tehdy, ale chodník je pln hrůz, které jsem zažila. Silnice plná toho, co se mi ještě nestalo, ale neznamena to, že by se to stát nemohlo. Zvedám se a jdu dál po vratkém obrubníku, přece nějak se k té vysněné budoucnosti musím dostat. To, že jdu po tenké lince, která se možná i brzy promění v lano, je přeci vedlejší. Balancuji s nožem v ruce a kapucí přes hlavu, sluchátka nemám, nemůžu, společně s kapucí je to risk. Balancuji s krvavými koleny a už ani nepřemýšlím. Nůž je můj nejlepší kamarád a přísahám vám, vykuchala bych vnitřnosti každému, kdo mě přivedl k tomu, jaká jsem. Přísahám, že má nenávist je dost velká na to, aby vás jednotlivě a postupně zabila, a pokud se vám zdá, že ta nenávist není dost, mám stále ten nůž.

SMÍŘLIVÉ TICHO

Sylvester Makov
(on/oni)

Aktuálně jsem v maturitním ročníku na všeobecném gymnáziu, pokračovat chci studiem psychologie a evoluční a ekologické biologie. Mám utopistický sen o tom, že povedu rewildingový projekt spojený s komunitním centrem pro vyhořelé aktivisty a lidi s klimatickým žalem.

Ve volném čase se věnuji kvír a klimatickému aktivismu a miluji vytvářet i konzumovat umění ve všech formách.

Klid před bouří. Na vteřinu to ještě vypadá, že se společně posadíme a povedeme alespoň navenek civilizovaný rozhovor. Ona do mě bude šít ze všech stran, ale můj otec, který se považuje za důstojného člověka a zodpovědného rodiče, bude jed tryskající z úst své manželky usilovně ředit zdvořilostními frázemi a obraty a svým rádobý vědeckým a zaručeně objektivním přístupem. Pod tou nadýchanou slovní vatou se ale odehraje úplně to samé, jako kdybych s ní mluvil sám. Zpochybní moji identitu v každém jejím aspektu a taktně mi sdělí, že jsem beztak jen malá holka, která vůbec netuší, co dělá, a že si nepřeje, abych tímhle motal hlavu jejím dítětem. Jsem napjatý v nejistotě. Vzduch houstne, až je nakonec celá místnost jako pod vodou.

Erika se nadechuje a vzápětí už vidím, jak jí z pusy prýští proud bublin. Rozprskávají se o můj ztuhlý obličej. Zalehlé uši rozklíčují její slova. „Stejně je to jen nějaká fáze! Nejdřív jsi chtěla dělat kung-fu, pak jsi zas chtěla mít fretku, pak jsi chtěla být vegan – všechno tě to přešlo!“ Ta slova jsou jako tupá rána do břicha.

Na tom tvrzení je špatně tolik věcí, že rovnou rezignuji na jakékoli snahy něco uvádět na pravou míru, a jen obracím oči v sloup. „Teď sis usmyslela, že chceš být kluk, a čekáš, že se z toho všichni postavíme na hlavu a začneme ti říkat on nebo snad rovnou ono!“ Teď už zatínám zuby. Chci se ohradit, ale v krku mám hořící knedlík, který mi spaluje hlasivky, a nemůžu se nadechnout. S očekáváním se otočím na tátu. Ten ale jen sedí a hledí někam v neurčito, v jeho tváři nespatřím ani náznak nesouhlasu, není tam totiž náznak vůbec ničeho.

Erička pokračuje. „Beztak máš jen trauma z rozvodu rodičů. Chceš, aby ti táta zaplatil nějaký terapie, přestaneš pak vymýšlet takovýhle hovadiny?“ Zmůžu se na roztřesené „Ne, to s tím přece vůbec nesouvisí, tak to nefunguje!“ „No jasně, takže to děláš jen pro pozornost!“ skočila mi do řeči. Opět střelím pohledem k tátovi. Tati, vidíš to? Tak už něco řekni! Proč pořád mlčíš?

„Prostě pořád potřebuješ být něčím speciální! Tohle je teď velkej trend a ty si myslíš, že to vyřeší tvoje problémy!“ Vůbec nemá smysl jí odporovat. Ona není schopná nad tím kriticky uvažovat. Vaří se ve svém rozhořčení. A pokud se rychle nevzdám, brzy v něm uvaří i mě. „OK, tak jsem jen hloupý zmanipulovaný dítě, no. Tak čau!“ říkám ve dveřích. Zuby nehty se držím své důstojnosti, ale hlas se mi láme. Nesmím před nimi brečet, jinak mě už vůbec nebudou brát vážně. Nesmím.

Popadnu batoh, který jsem si přesně pro tenhle případ sbalil předem, a spěšně sbíhám schody. Ne, ještě se nesmím rozbrečet, na chodbě se hrozně rozléhá zvuk. Až venku. Hrdlo se mi svírá, až zase nemůžu dýchat. „Dělá ti to radost, že se kvůli tobě s Fabiánem hádáme? Chceš, aby se rozvedl i se mnou, aby to bylo spravedlivý?!“ ozývá se za mnou ještě, ale to už vycházím z domu. Vchodové dveře za mnou opíšou elegantní oblouk a prásknou sebou.

Mířím k brance. Beru za kliku a konečně zhluboka vydechnu. Zvedám stavidla a napětí se přelévá do těla. Nohy mi kmitají, po tvářích tečou horké slzy. Mysl se uvolňuje. Už se tam nevrátím. Ne, pokud se nebudu moct vrátit jako Teo. Otec z toho určitě bude smutný. Vždyť on mi přece nic neudělal... On nikdy nic neudělá – to je právě ten problém. Vůbec se mě nepokoušel zastat! Jako rodič by přece nikdy neměl dopustit, aby se někdo takhle choval k jeho dítěti! Tohle jsem si nezasloužil. Obzvlášť ne na svoje narozeniny... Když se můj otec neobtěžuje mě ochránit, ochráním se sám! Už se tam nevrátím. Může mi být úplně jedno, jak se cítí. Sám se o mě zajímá jen ze dvou důvodů. Zaprvé, aby si mohl dál připadat jako dobrý rodič, který se, ač rozvedený, stará o všechny své děti. Zadruhé, aby si mými akademickými a kariérními úspěchy mohl potvrzovat celkovou úžasnost své osoby, protože za ně přece zodpovídají především jeho geny. Možná by si Fabiánek zasloužil, aby mu sebereflexe trochu srazila hřebínek. Kromě toho mu stejně nebudu chybět já, ale „Klárka“.

Moji sourozenci si to ale nezaslouží. Oni mě mají doopravdy rádi. Nezaslouží si přijít o sourozence jen proto, že jsem se pohádal s jejich mámou. Ne, tak to není. Já jsem se s ní nepohádal. To ona mě tam nechce. To ona si myslí, že když budu před jejími dětmi vystupovat tak, jak je mi příjemný, budou si pak taky myslet, že jsou trans. A byl to můj otec, kdo mě vydíral tím, že se svým sourozencům nesmím vyoutovat, jinak mi jejich matka zakáže se s nimi stýkat. Tohle jim udělali jejich rodiče. A já to za ně nemůžu napravovat za cenu svojí identity.

Teď je mi doopravdy smutno. Vytahuju z kapsy mobil. Otevírám chat s Justýnou, ale zarazím se. Zírám na displej a v hlavě mám prázdno. Písmena se mi rozostřují před očima. Co si od toho vůbec slibuju? Justý by mi napsala, že ji to mrzí, následně by Eriku i otce s rozhořčením označila pár pepnými nadávkami a zdůraznila, jak nechutně se ke mně oba zachovali, což obojí už dost dobře vím i sám.

Nakonec by se mě zeptala, jestli mi může nějak pomoci, já bych nevěděl, co říct, a nikam bychom se neposunuli... S povzdechem chat zase zavřu. Dojdu na zastávku a zjistím, že autobus mi před chvilkou ujel, další jede až za půl hodiny. Usednu na lavičku a opět vytáhnu mobil.

Můžu napsat Nině, ta mi vždycky pomůže se v takových situacích zorientovat a zachovat si klid na duši. Je to sice moje teta, ale vždycky pro mě byla spíš jako starší ségra a náš vztah je jedna z mých nejoblíbenějších věcí na tomhle světě. Ona mě bude přijímat a podporovat s jakoukoli identitou. Doufal jsem, že se uvidíme tenhle víkend a řeknu jí to spolu s ostatními. Bohužel to nevyšlo, protože jela s kamarádkou na hory. Tak jí to teď napíšu. Otevírám e-mail a začínám psát.

Čau Nino!

Tohle je můj nový e-mail, seznamte se. ^^

Založil jsem si ho proto, že mám nové jméno – jsem teď Teo a používám mužský rod. Jméno Teo je naštěstí v seznamu ministerstva vnitra jedno z neutrálních jmen, takže si ho budu brzy měnit i úředně a na matrice by to neměl být problém. (Přijde mi teda poměrně hloupý a zbytečný, že si musím vybírat neutrální jméno a nemůžu mít prostě mužské, když mám potvrzení o zahájení léčby pro změnu pohlaví. Ta legislativa ohledně trans lidí je vůbec v ČR dost zvláštní, ale na to si když tak zanádvám jindy.)*

Babička s dědou to ví už dlouho a jsou s tím v pohodě. Dneska jsem to řekl strejdovi Hynkovi, vašim dětem a svým sourozencům a jsou s tím v pohodě. Táta s Eričkou to taky ví, ale v pohodě s tím teda opravdu nejsou, radši bych teď nezabíhal do detailů. Doufal jsem, že tam budeš taky, ale bohužel to nevyšlo, tak ti to píšu takhle trapně přes mail.

Užij si to na horách!

Teo <3

Odesláno.

Do příjezdu autobusu zbývá ještě dost času. Kam vlastně pojedu?

Mohl bych jet k mámě, ale moc se mi nechce. Ona je skvělá. Jsem její dítě, a to je jediné, co potřebuje vědět, abych měl její podporu. Zatím si ale tolik nezvykla, a jestli mě dneska ještě jednou někdo osloví v ženském rodě, tak se asi pobleju.

Pojedu k Lucii. Teď už se tolik nebavíme, ale když se moji rodiče rozváděli, byl jsem u ní doma nastlaný v jednom kuse. Jednou jsem měl takovou velkou řeč s její maminkou Vilmou. Vyprávěla mi o tom, že měla dost špatné dětství – její rodiče péči o svoje děti naprosto zanedbávali, a tak se jako nejstarší ze sourozenců musela sama starat o celou domácnost. Nakonec z domova utekla. Řekla mi, že teď, když je dospělá a samostatná, chce pomoci všem, kdo se doma mají tak zle, jako se tehdy měla ona, a že kdykoli to budu potřebovat, můžu k nim přijít. Takže přesně to teď udělám.

Píšu Lucii. Ohlašuji se předem, i když to není nutné, což je příjemný pocit.

Nandávám si sluchátka, pouštím si hudbu. Za dvě a půl písničky přijede autobus. Nastoupím, bezmyšlenkovitě si u řidiče odpípnu lítačku a jdu si sednout. Jak se autobus kodrcá serpentínami dolů k hlavnímu městu, doléhá na mě tíha mého rozhodnutí. Dost možná jsem dnes své sourozence viděl naposledy. Asi ne naposledy v životě, ale určitě na pár let. Po tvářích se mi tiše skulí pár velkých studených slz. Sleduji, jak se vsakují do látky mých kalhot. Málem zapomenou vystoupit na své zastávce.

Lucie mi zrovna přichází naproti. Lehce zvednu ruku na pozdrav. Ona mi nadšeně zamává zpátky a poklusem doběhne posledních pár metrů ke mně. „Ahoj! Chceš se obejmout?“ „Ale jo,“ odpovím vlažnějším tónem, než bych chtěl. Jemně mě obejmě, já jí ztěžka položím ruce na záda a přijdu si nechutně. Lucie by si zasloužila o dost lepší objetí, ale pro teď to není v mých možnostech, a tak se odtáhnu. „Můžeme vyrazit k nám, nebo chceš ještě chvíli zůstat venku?“ „Můžeme jít k vám. Jsem hrozně unavený.“ A tak mlčky kráčíme směrem k jejich domu.

Paní Vilma na nás už čeká a s širokým úsměvem nám otevírá. „Ahoj Klári...“ „Ježiš sorry,“ omluvně se na mě otočí Lucka. „Mami, on se jmenuje Teo, používá teď mužský rod, promiň, já ti to zapoměla říct.“ Výraz zmatení rychle opět vystřídá Vilmin známý vlídný úsměv. „Aha, jasně. Tak pojď dál, Teo. Dlouho jsem tě neviděla. Potřeboval bys něco?“ Koukám do země. Můj mozek tu otázku zpracovává, ale nedojde k žádnému uspokojivému závěru. Vejdu tedy aspoň dovnitř a opožděně pozdravím.

Lucie mi vezme z ruky batoh a nese ho k sobě do pokoje. „Za chvíli budeme mít oběd, najíš se s námi?“ ptá se mě zatím Vilma. „Zůstat tu můžeš, jak dlouho chceš.“ „Děkuju, moc rád.“ Zuju se a jdu za Lucií do pokoje. Ta už mi mezitím automaticky vyndává matraci. „Za hodinu a půl vyrazím na Plusko+ sraz. Bude taneční kvíření v ulici. Chceš jít se mnou?“ „Myslím, že si spíš potřebuju odpočinout,“ řeknu a plácnu sebou na právě připravenou matraci. Lucie se zasměje. „Pohoda, klidně tu můžeš zůstat. Dáš si se mnou jídlo, než odejdu?“ „Jasný, už se mě ptala tvoje máma.“

Za chvíli na dveře zaklepe paní Vilma s oznámením, že „curry už je ready“. Mátožně se zvednu a došourám se za Lucií do kuchyně. To úsilí ale rozhodně stojí za to, protože to curry je skutečně vynikající. Během jídla mi v kapse zavibruje mobil. Pod stolem rozsvítím displej a spatřím notifikaci – nový e-mail od Niny. Usměju se a rozkliknu náhled.

Ahoj,
Informace přijata.

Já se musím přiznat, že s tím rovněž nejsem ztotožněna.

...

Oh shit. Otevřu celý e-mail a pokračuji ve čtení.

Nemůžu říct, že v Tobě nevidím část muže. V každém vidím ženu i muže, jen to máme každý jinak namixované. A ať se snažím, jak se snažím, všechny mé instinkty Tě identifikují jako holku. A tuhle kategorii vnímám jako velmi volnou a vágní. I tu nebinaritu to v mém pohledu na svět obsahuje. Já jsem nikdy nebyla holčičí holka. A přijde mi, že společnosti to bylo jedno. Já nevylučuju, že jsi kluk, jen to tak necítím.

Ale to jsou mé instinkty, ne Tvé. Jak píšeš, je to můj problém, a navíc to není problém. :) Moc ráda bych s Tebou tyhle věci probrala, jen Tě svými názory nechci naštvat (nemohu se ubránit pocitu, že v tomhle místě textu už naštvaná jsi, nebo zklamaná nebo Tě seru, to už je jedno, jak to nazveme) a taky nevím, jestli o to stojíš.

Jsem si opravdu vědoma toho, že mým pohledům na věc nemusíš přikládat žádnou váhu, a rozhodně Ti nic nechci podsouvat. Dobře víš, že souhlasím, že člověk má jít, kam ho srdce táhne... Že si to zkoušíš, to mi přijde v pořádku. Jen mám starost. Detranzicí přibývá a studie ukazují, že většina teenagerů si to po čase rozmyslí. Doufám, že nebudeš dělat nějaká unáhlená medicinská rozhodnutí. Ty hormony jsou, podle mě, mnohem závažnější zásah do (především psychického) vývoje, než se to prezentuje. A jakýkoliv zásah tohoto typu je nevratný.

Opakuji, že nevylučuju žádné možnosti, jen Ti říkám, jak to cítím.

S láskou

Nina

OH SHIT. No tak to by mě ani ve snu nenapadlo. Zrovna ona, která mi pomohla přestat se nenávidět, celou dobu mě podporovala na cestě sebepoznání. Zase se rozpláču. „Co se děje, Teo?“ ptá se mě Vilma a pokládá mi ruku na rameno. Vytáhnu mobil z pod desky stolu a ukážu jí text e-mailu. „To mi napsala moje teta... Prostě mě nepřijímá, ale zároveň se hrozně snaží tvářit, že jo. Hrozně mě to zklamalo, nemůžu tomu uvěřit. Já vůbec nevím, co jí na to mám říct...“ „Tak to prozatím nech být a odpočiň si. Odpovědět můžeš později,“ řekne Vilma, čapne můj mobil a nese ho zapojit do nabíječky. „Tak dobře.“

Dojím jídlo a odeberu se zpátky do pokoje. Snažím se odpočívat, ale točím se v kruzích. Nina. Otec. Erika. Vztek. Zklamání. Propadám se do bažiny smutku a křivdy. Lucie přichází do pokoje a začíná se chystat. Chvilí ještě mlčky ležím. Pak se ale začnu zvedat a promluví. „Já asi půjdu s tebou, Luci. O samotě bych stejně jen nad tím vším přemýšlel a užíral se tím...“ Ve tváři se jí zrcadlí pochopení. „To ráda slyším, tak let's go, jdeme kvířit ulicemi!“ Chytnu Lucii za ruku a společně vykročíme ke dveřím. V očích mi zajiskří. „Anoo! Jdeme tanečně reclaimovat veřejný prostor! Nebudeme ticho!“

JAK BRÁCHA PŘESTAL PLAKAT

Michaela Dvořáková

Jmenuji se Michaela Dvořáková, je mi 17 let. Popsala bych se jako člověk hledající, možná až trochu moc filozofující nad životem a jinými (ne)podstatnými věcmi. Smysl své existence se snažím nacházet v umění, ať už jde o šití, keramiku, kreslení nebo psaní. Nemám ráda stereotypy a právě to mě vedlo k napsání mé povídky :-)

Bylo to takové naše běžné nedělní poledne. Nechávala jsem na sebe v obýváku působit báječný pocit nicnedělání a snažila si ho užívat plnými doušky. Tento stav mi však narušovala skutečnost, že to, co teď zažívám, mi zítra opět skončí. Zase nastane koloběh písemek, domácích úkolů a zkrátka všeho, co mi připadá otravné jako hmyz v nočních letních hodinách. Tato emoční míchanice končícího víkendu mi připomínala souboj slunce a hustého černého mraku.

Snažila jsem se soustředit na knížku, avšak marně. Tak jsem jen pozorovala rodiče v kuchyni. Táta seděl za jídelním stolem, něco si asi psal a jako většinu času vypadal nepřítomně a zaneprázdněně. Měl zřejmě svůj vlastní svět, kam nikomu z nás nebyl umožněn přístup. Hrozně mě zajímalo proč. Když mi došlo, že sled těchto úvah nemá smysl, protože přijít na to „proč“ je nesmírně vysilující, obrátila jsem svoji pozornost na mámu. Pochodovala po kuchyni se založenýma rukama. Ve tváři měla výraz, který ve mně vzbuzoval jakousi bázeň. Na stole už ležel hrnec s uvařeným obědem a máma vypadala čím dál tím víc netrpělivěji. „Prosím tě, Lenko, běž pro něj, nebo nám to zase vystydne!“ vychrlila na mě skoro až našťavaně.

Toto se opakovalo poslední dobou víc než často. Stále jsem byla posílána do bratrova pokoje s úkolem zavolat ho ke stolu. Opatrně jsem otevřela jeho dveře a úzkostlivě vešla dovnitř. Místnost byla zatemněná, avšak nebyla to pro mě novinka.

Ani to, že bratr ještě o půl jedné ležel v posteli. Ačkoliv nejsem člověk s velkým smyslem pro pořádek, binec, který se nacházel u něj, už vytácel i bordeláře, jako jsem já. Pochopit bratrovu mentalitu bylo strašně těžké. Nechápala jsem, co se to s ním děje. S jeho chováním si doma lámeme hlavu všichni. Často spí, ven chodí, jen když je to opravdu nejnutnější. Přestal se o sebe starat, jeho vousy rostly a jeho vlasy byly zřejmě hřebenem dlouho netknuté. Moc s námi nemluvil, a když na něj rodiče spustili, většinou kvůli vysoké škole, se kterou si vůbec nedělal hlavu, stával se agresivním.

„Adame, pojd' na oběd,“ zašeptala jsem s trochu naivní představou, že se zvedne a poslechne mě. Odpovědí mi však bylo jen „nemám hlad“. V takovéto situaci jsem si vůbec nevěděla rady. Měla jsem o něj strach, který s každým dnem narůstal. Cítila jsem se hrozně bezmocně. Tento hnusný, vtíravý pocit byl silný tak moc, že pro mě bylo někdy snesitelnější se v neděli dopoledne odplížit ven a vrátit se až odpoledne. Ted' jsem se ovšem zase ocitla na tomto temném a negativním místě, jež se mi snad vsakovalo do kůže a omotávalo mě jako had. Nenapadlo mě nic lepšího než zavolat rodiče.

„No Adame, to je strašnej bordel, to je hrozný!“ neodpustila si máma útočnou poznámku. Samozřejmě bez odezvy. Táta si sedl vedle postele a nastalo hrobové ticho. Přišlo mi, že trvalo snad celou věčnost, tak moc jsem chtěla něco říct, avšak schopnost mluvit mě jaksi opustila. Tak se slova ujala opět mamka. „Můžeš mi, Adame, říct, co to s tebou je? To ti přijde normální? Tohle všechno? Proč se trochu nesnažíš, proč si tu aspoň neuklidiš? Proč nám to děláš?“ řekla tak nahlas, že by se to už snad dalo považovat za řev. Při poslední otázce se jí však hlas zlomil a proměnil v šepot. Do očí se jí nahrnuly slzy a přidávaly víc a víc na intenzitě. Pozorovala jsem bratra, ale ani to s ním nějak nehlo. Táta teď vypadal spíš rozhořčeně a vyštěkl na mámu: „Ježíšmarja, Jano, nebuď tak hysterická!“ Po těchto slovech se mamka sebrala, odešla pryč a svůj vztek dala najevo silným bouchnutím dveří. Stála jsem na místě a připadala si jako přibitá jak fyzicky, tak i mentálně. Pohlédla jsem na Adama a všimla si, že brečí taky. „No tak, Adame, nebul, vždyť seš chlap! Vzmuž se trochu a pojď na ten oběd!“ řekl otec s jistým pohrdáním. Potom vstal a odešel taky. Zůstala jsem tu opět sama. Chytla jsem bráchu mlčky za ruku, stále jsem nebyla schopná jakéhokoliv slova. Oba jsme plakali, bolest nás sjednotila. „Já jsem taková nula, Lenko, taková neschopná nicka!“ naříkal po chvíli pořád dokola. „Nejsi,“ zašeptala jsem. Víc nebylo v mých silách.

Asi po týdnu jsem začínala na tu neděli pomalu zapomínat a byla jsem za to nesmírně vděčná. Zase jsem začala být víc soustředěná a mohla klidněji spát. Když mi jednou skončilo vyučování a já zapnula mobil, přečetla jsem si zprávu od mámy, že mám jít po škole k babičce. Nechápala jsem to, ale poslechla jsem. Dokonce s radostí. Stejně jsem u ní už trávila většinu svého času. Jedině u ní jsem cítila mír a pohodu, což jsem teď potřebovala jako sůl.

S dětským nadšením jsem odemkla vstupní dveře babiččina domu. Našla jsem ji v kuchyni. Seděla nepřítomně na židli a nereagovala na můj pozdrav. Probralo ji, až když jsem s ní zacloumala. Tu jsem si všimla jejích zarudlých, smutných očí. „Babičko, co se stalo?“ zeptala jsem se vyděšeně a srdce se mi snad zastavilo. Pohlédla na mě, několikrát se zhluboka nadechla a pak odpověděla: „Adámek se zabil.“

Rodiče mi několikrát opakovali, že na ten pohřeb nemusím, že jsem ještě dost malá. Malá jsem si rozhodně nepřipadala, vždyť už je mi přece čtrnáct. Navíc jsem cítila povinnost tam jít. Cítila jsem se neskutečně provinile, že jsem tomu nezabránila.

Že jsem ho nezachránila. Že jsem mu víc nepomáhala. Navíc tento vztek, který jsem vůči sobě cítila, mi zamezoval naplno prožívat neskutečný smutek. Při samotném obřadu jsem opět pozorovala rodiče. Máma se celá třásla a v ruce muchlala promáčený kapesník. Podívala jsem se na tátu. Svůj zrak upíral co nejintenzivněji na probíhající ceremonii. Šlo vidět, že má na krajíčku, ale neumožnil slzám volný průchod. Chápala jsem proč. Nechtěl, aby ho ostatní viděli. Chlapi přece nebrečí.

Trvalo mi velmi dlouho, než jsem se z této události vzpamatovala. Žila jsem jako ve snu, filozofovala nad myšlenkami, co nikam nevedly. Ovšem i když jsem už začínala pomalu normálně žít, každou neděli jsem usedavě proplakala. Snad asi za bratra, který pořádně nemohl.

VÍTĚZNÁ

POVÍDKA ROKU

2022

VŠECHNO, CO JSEM NEŘEKLA NAHLAS

Nela Kedziorová

Jmenuji se Nela Kedziorová a studuji na Střední Scioškole Brno. V době, kdy jsem psala tuto povídku, mi bylo 15, končila pandemie, Rusko napadlo Ukrajinu a já teprve začínala pořádně vnímat všechny ty nespravedlnosti, které se ve světě dějí.

Dnes už jsem možná starší, ale nespravedlnosti mě trápí stále.

A ačkoliv se mé plány ubírají trochu jiným směrem, a to k mezinárodním vztahům a čínským studiím, snaha o genderovou rovnoprávnost bude součástí mého života už navždy – a to rozhodně nejen proto, že jsou ženy bohužel v mezinárodní politice stále menšinou.

Obloha byla stejně modrá jako na obrázku, co jsem kdysi dala své kamarádce k narozeninám, stejně jasná a nepřirozená, a přesto na mě působila tmavě, jako by nic nedokázalo rozzářit tu temnotu uvnitř mě. Míhala se mezi domy za okénky auta a mezi pouličními lampami, které právě začaly svítit, i když světla bylo venku ještě dost. Měli bychom víc šetřit, nejenom jako rodina, ale jako celá společnost, má přece přijít krize, nebo už možná přišla. Krize nepřicházejí ze dne na den.

Plíží se, skryté za inflací, vydíráním a válkou. Nebo to byla jen moje osobní mantra, to „bude krize“, kterou jsem se připravovala na skutečnost, že všechno nedokážu ovlivnit?

Svět mi to potvrdil příliš brzy, plívl mi přímo do tváře, a jak ta válečná slina stékala, zanechala na mém obličeji cestičky slz a krve.

Na kruhovém objezdu před nákupním centrem se před nás dostal autobus a taťka nespokojeně zavrčel. Předjeli jsme ho, až když zastavil na zastávce. Vystoupilo jen pár lidí. Mohli jsme jet taky, třeba by to vyšlo levněji. Ale co by těch pár korun znamenalo ve srovnání s 500% navýšením cen elektřiny a plynu, které nám napařil dodavatel poslední instance za to, že jsme uvěřili. V časech války bývá sebemenší pošetilost tvrdě potrestána. Možná teď byla důležitější ta iluze normalnosti, i když nás stála tolik peněz za benzín.

Vjeli jsme do podzemního parkoviště a kroužili tam, abychom našli volné místo. Před námi se motalo ještě nějaké auto, taťku rozčilovalo, protože na něj jelo moc pomalu. Poslední dobou ho rozčilovala spousta věcí. S nejistotou každý bojoval po svém a zrovna tady se krásně ukazoval ten obrovský rozdíl mezi výchovou žen a mužů. Otec křičel, matka plakala. Když auto zabočilo a táta zahlédl, že za volantem sedí žena, zvedl oči v sloup. „No to je jasný, ženská, má SUV, ale řídit neumí...“

„Tati,“ napomenula jsem ho automaticky, ale že by to kdykoliv cokoliv změnilo, to se říct nedá. Asi se jen zamračil, ale to už jsme zajeli na volné místo.

Světla jasně zářila a v nose mě štípal ten charakteristický pach podzemních parkovišť. Z nějakého auta se ozývala hlasitá hudba. Pak náhle ustala, jak zabouchli dveře, a na chvíli se rozhostilo podivné ticho. K podzemnímu vstupu do nákupního centra jsme šli mlčky. Ještě doma, než jsme vyrazili, jsem se i docela těšila. Předchozí týden jsem byla nemocná a asi mi už chyběla společnost.

Ale když už jsem byla tady a cítila ten převoněný vzduch, viděla reklamy, které v nás chtěly vzbudit pocit, že budeme šťastní, když si koupíme tohle, tohle nebo tamto, a lidi s rukama plnýma tašek, chtěla jsem být kdekoli jinde. Vyjeli jsme na eskalátoru a vpluli do prvního obchodu se sportovním oblečením. Niki, moje starší sestra, potřebovala nějaké legíny do tělocviku, v minulých prý vypadala tlustě. Přemýšlela jsem, jestli si nemohla vzít nějaké, co už doma má a nevadí jí, ale tyhle myšlenky byly stejně k ničemu. Co mohly změnit? I kdybych se to někdy opovážila navrhnout. Naše společnost takhle funguje – vyměňujeme staré za nové, a až to nové zestárne, tak za ještě novější a takhle pořád až donekonečna. Nebo dokud nám nedojdou přírodní zdroje. Nebo dokud nás nezabije atomovka.

Byl to menší obchod, kromě nás tam byli jen dva další zákazníci, pár středního věku. Muž si zrovna zkoušel nějakou mikinu, a když si ji sundal, odhalil tričko s nápisem „ŽENSKÝ NEVÍ, CO CHTĚJ, ALE NEDAJ POKOJ, DOKUD TO NEDOSTANOU“. Zhnuseně jsem se zamračila, což ale díkybohu přes respirátor a moje výrazné brýle nemohl vidět. Copak musí být člověk nějaký jenom proto, že je žena? Ještě zklamanější jsem ale byla z jeho manželky, že ho nechá něco takového nosit, něco takového si myslet, že nebojuje proti stereotypům, které se dotýkají i jí. Jenže jí na nich asi nepřišlo nic špatného, nic dusivého, stejně jako mým rodičům a jejich známým, kvůli čemuž pro mě byly rodinné oslavy čirým utrpením. Musela jsem držet jazyk za zuby, protože kdykoli jsem něco namítla, hned se na mě obořili, že „kdyby byli všichni korektní, nikdo by nevěděl, o čem se mluví“. Já bych to ani nenazvala korektností. Nechci prostě lidi škatulkovat. Naše názory jsou nestálé, lehce ovlivnitelné situací nebo rámováním. Nechci nikoho neuvážlivě zranit. To by přece nepoškodilo naši komunikaci. Možná by to spíš prohloubilo naše přemýšlení nad tím, jak dokážeme jiné lidi zraňovat. Jenže po téhle myšlence mě v hrudi bodl osten špatného svědomí. Jsi tak sobecká! Hlas mé mámy mi znovu rezonoval v hlavě. Rychle jsem tu vzpomínku zakrytou závojem slz odehnala. Byla plná nevyřešených traumat, v nichž jsem teď neměla čas se hrabat.

Z myšlenek mě vytrhla sestra, ukazovala mi své nové legíny. Pochvalně jsem přikývla, i když mi bylo vlastně jedno, jak vypadají. „Jsou push-up,“ osvětlila mi Niki. Mně se zdála krásná v čemkoliv, ale společnost teď chtěla pevné zadky, a ona šla s proudem.

Zachytila jsem mámin varovný pohled, jako by říkal: Prober se, poslední varování. Nemůžeš být jednou normální? Ne, odpověděla jsem tomu pohledu, ale přesto jsem se donutila k úsměvu. Ta vzpomínka mi pořád vřela v hlavě a s ní i bolest a strach.

Chodbou se ze skrytých reproduktorů linula motivační hudba a já přemýšlela, jestli v ní přece jenom nejsou podprahové vjemy, které jsme brali ve škole. Byly to zvuky příliš rychlé na to, abychom si jich všimli, ukládaly se v našem podvědomí a pak nás ovlivňovaly. Ačkoli byly zakázané od svého vynálezu, kdo by to ale kontroloval, když se jejich účinek vlastně nikdy neprokázal. Mohl by tohle být důvod, proč nerozumíme tomu, že nemusíme mít všechno, co mít můžeme?

Ztracená v myšlenkách, které mi takhle utíkaly až příliš často, jsem málem narazila do nějaké matky s kočárkem. „Omlouvám se,“ zakoktala jsem. Žena s kočárkem, ve kterém vezla svá načančaná dvojčata, jedno celé v růžové a druhé v modré, asi aby to nikoho nenechalo na pochybách, že dvojčata jsou kluk a holka, jen zavrtěla hlavou a já si živě představila její myšlenky: „Ti mladí, ani do mobilu nemusí koukat, aby nevnímali cestu.“ Mně ale utkvělo v mysli to dělení barev na klučíci a holčičí. Dřív jsem to taky dělala. Když mi kamarád svěřil, že má rád růžovou, pohrdavě jsem zavrtěla hlavou. Teď z něj byl anarchokapitalista a naše cesty se již dávno rozdělily. Bylo by něco jinak, kdyby ho tehdy každý neodsuzoval? Bylo by pořád tolik extremistů, kdybychom si více naslouchali? S povzdechem jsem myslela na ta dvojčata, další generaci, která bude muset vyrůstat ve společnosti plné předsudků a stereotypů. Možná že ji taky budou chtít zničit. Proč vlastně všechny ty předsudky vznikly? Hloupá otázka. Odpověď byla přece jasná, svět je na náš pravěký mozek příliš komplexní. Musíme sdružovat, abychom porozuměli, škatulkovat. Individualita je příliš náročná. To vědomí, že vím proč, a přesto to nemůžu změnit, mě ničilo každý den.

Kvůli té srážce s kočárkem jsem ztratila rodiče a Niki z dohledu, takže jsem přerušila přemýšlení a rozhlédla se po nich. Daleko dojít nemohli. Nikde jsem je nezaregistrovala, zato jsem si ale všimla velké reklamy na jednom z obchodů, které se budou brzo otevírat. Hubená mladá žena, samozřejmě blondýna, s vyzývavými šaty, zavěšená za elegantního muže v obleku. „Parfémy, díky kterým budete neodolatelná. Otevíráme již za týden,“ hlásal nápis pod nimi. Jako by jediné, co ženy zajímá, byli muži. Reklamy mi vadily nejenom proto, že byly tak průhledné. Třeba tahle ženám sugerovala i to, že bez muže za nic nestojí. Znechuceně jsem se odvrátila a znovu zalitovala, že jsem do nákupního centra vůbec šla. Co jsem vlastně čekala? Že se společnost za ten týden stala zodpovědnou a už se nežene do záhuby a tyranie, že se vyléčila moje sociální úzkost nebo že mi ta ignorace reality přestane vadit? Čekala jsem, že válka něco změní?

Raději jsem doběhla rodinu. „Kdes byla?“ zeptala se mamka. Jen jsem mávla rukou. Vešli jsme do obchodu se sportovním oblečením, potřebovala jsem novou lyžařskou bundu. Byl už sice začátek března, ale my se chystali na lyže až o jarních prázdninách, a navíc teď byly výprodeje. Od té doby, co jsem věděla, kolik utrpení se skrývá za každým kouskem fast fashion, jsem se nakupování vyhýbala, co nejvíce to šlo. Ale v něčem jsem lyžovat musela a utěšovat mě mohlo jen to, že mi teď bunda snad vydrží déle, když už nerostu. Mechanicky jsem posouvala věšáky s bundami po tyči, dokud jsem nenašla svou velikost. Na vzhled jsem se zatím nedívala, nebyl tak velký výběr, aby mi na něm mohlo záležet. Nakonec se mi na vyzkoušení sešlo bund šest.

Tři jsem vyřadila hned na začátku kvůli špatnému střihu a čtvrtou, protože jí chyběla kapsička na skipas. Zbýlé dvě se mi líbily obě stejně, světle růžová a tyrkysová s listy. Niki se víc líbila první, tatkově druhá a mamka se odmítla vyjádřit, takže jsem bezradně hleděla do zrcadla a střídavě si zkoušela jednu a zase druhou. Už mi bylo pěkné vedro a měla jsem toho všeho akorát tak dost. Být mezi tolika lidmi mě vyčerpávalo, k tomu ta představa, kterou jsem nemohla dostat z hlavy: jak ubohá malá holčička v Bangladéši šije tuhle bundu, aby nakonec zemřela na otravu chemikáliemi. Kolik zoufalství se asi skrývá v každém švu?

Okolo prošel prodavač a přátelsky na tatku mrkl: „Ty ženský, co?“ V tu chvíli se ve mně začala vařit krev. Chtěla jsem jediné – zmizet. „Vezmu si tu tyrkysovou,“ rozhodla jsem se finálně a málem jsem se neudržela, abych na toho prodavače nevyplázla jazyk. Raději vybírat déle, než si vybrat špatně, ne? Ale co na tom sejde. Měla bych s těmi řečnickými otázkami přestat. Ničí jen mě samotnou.

Odešli jsme z obchodu. Možná se mi to jen zdálo, ale když tatka platil, trochu zesinal, jako by ta cena byla přece jenom příliš velká, ale úloha hlavy rodiny mu nedovolovala to přiznat. Měla jsem si vybrat tu druhou, levnější, pomyslela jsem si.

To ten prodavač, kdyby mě tak nenaštval, možná bych se víc zamyslela. Pozdě, no. Nákup byl vyřízen, byli jsme na odchodu. Mamka s Niki si o něčem povídaly, když se náhle ozval hvizd. „Hej, Niki, pocem kočko!“ pokřikovala na sestru skupinka kluků. Museli její jméno zaslechnout, když si s mamkou povídaly. Niki jen protočila oči a šli jsme dál, ale moje nálada poklesla ještě víc. Chtěla jsem na ně zařvat, co si to dovoluujete, hajzlové, ale ta slova jsem vyřkla jen v hlavě, protože bych stejně nenašla zastání. Niki by nad tím mávla rukou a řekla, ať to neřeším, pro rodiče to byl... asikompliment.

Bála jsem se, že se mi taky někdy něco takového stane, a co pak? Kolik šrámů by má duše ještě snesla? Někdy mě přepadával pocit, že pod těmi jizvami už nemůžu najít sama sebe.

Ale to už jsme zase byli v autě. Hvězdy jsem na obloze neviděla, díky, světelné znečištění. Zavřela jsem oči, zpod víčka mi utekla zbloudilá slza. Vnímala jsem jen hlas z rádia. Hovořila naše ministryně obrany. „Stejně si myslím, že ministerstvo obrany by měl řídit chlap,“ mlaskla pohoršeně mamka. „Zvlášť teď, když potřebujeme silné vedení.“

Únavou jsem se nezmohla ani na „proč?“ Stejně bych se dozvěděla tak akorát to, že je to tak přece od přírody.

O NESEHNUTÍ

Jsme sociálně-ekologická nevládní organizace fungující od roku 1997. Cílem našich ekologických a lidskoprávních aktivit je ukázat, že změna společnosti založená na respektu k lidem, zvířatům i přírodě je možná a že musí vycházet především zdola.

Proto podporujeme angažované lidi, kteří se zajímají o dění okolo sebe a kteří považují zodpovědnost za život na naší planetě za nedílnou součást své svobody. Fungujeme nehierarchicky, nezávisle na stranických a ekonomických zájmech a výhradně nenásilnými prostředky.